

Маринел А. Негру

Бриндуша Т. Жујка

Универзитет у Београду

Учитељски факултет

Катедра за румунски језик (као матерњи језик) и стране језике

DOI: 10.46793/KDNN21.245N

УДК: 37.091.33:821.135.1-93

Вирђинија А. Поповић

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за румунистику

ИНОВАТИВНИ МЕТОДИЧКИ ПРИСТУПИ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ НА РУМУНСКОМ ЈЕЗИКУ У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Айстиракиј: Савремена педагогија тежи проналажењу образовних решења дизајнираних да премосте сукоб између наставних стратегија које се користе у образовању и менталитета савременог друштва, што захтева нове димензије интелектуалних и моралних капацитета деце. Књижевност игра важну улогу у обликовању личности детета, што доводи до тога да оно манифестује своја стања свести и стекне одређена корисна понашања. Модели представљени у књижевним делима обезбеђују стицање представа, које детету нуде прилику да открије сопствену личност. Разликовање позитивних од негативних аспеката, откривање улоге коју они могу имати у његовом развоју, стиче се само наставниковом употребом специфичних стратегија и метода за развој критичког мишљења и формирање креативне личности. Циљ овог рада је да идентификује иновативне наставне методе и поступке, погодне за приступ референтним текстовима из дечје књижевности на румунском језику у млађим разредима основне школе, у циљу побољшања и оптимизације наставног процеса.

Кључне речи: иновативне наставне методе, дечја књижевност, румунски језик, развој критичког мишљења.

Увод

Почевши од последњих деценија XX века покренуте су многе теорије и приступи разумевању учења. Ове теорије гледају на учење из више

углова, имају различите епистемолошке платформе и веома разнолик садржај. Неке од њих су осавремењене у складу са најновијим знањима и стандардима, али уопштено посматрајући данас имамо једну широку лепезу приступа и теорија учења, које су у мањој или већој мери компатибилне или конкурентне на глобалном академском нивоу.

У образовном процесу сваки наставник има дужност да припреми ученике за свет сутрашњице, да им пружи могућност интегрисања у друштво. Користећи стратегије учења усмерене на ученика, иновативне методе и поступке, активно учествовање и технике сарадње на часовима, наставник ће моћи да укључи ученика у сопствено учење, како би могао активно и свесно учествовати у формирању и развоју своје личности, интелекта, размишљања, креативности, решавања проблема (Блиндеану, Шердеан 1981).

Да би иновациони процес постао саставни део образовно-васпитног рада, потребно је пре свега да школа сагледа допринос иновација у подизању квалитета наставе, резултате примене иновативних процеса из угледних школа, односно брзину размене иновација истоврсних или сродних школа (Новковић, Цветковић 2017).

Ефикасност самог процеса условљена је познавањем метода, поступака и облика рада адекватних дисциплина са уметничким карактером, као што је књижевност за децу и оригиналношћу и инвентивношћу у употреби истих, имајући у виду њихову подложност иновацијама.

Иновативне методе стављају појединца у процену ефикасности процеса учења и у постављање циљева за даљи развој. Предности метода усмерених на ученика су у томе што помажу у припреми појединца, омогућавајући му лакши прелазак на радно место и целоживотно учење (Пекурари 2003).

Иновативне методе учења су савремени начини подстицања учења и личног развоја од најранијег доба, оне су наставни инструменти који промовишу размену идеја, искустава, знања, обезбеђујући побољшање и оптимизацију образовног приступа.

Квалитетно одвијање образовног процеса и постигнути резултати зависе од коришћених метода. Тако се, коришћењем иновативних метода, поспешује активно и креативно укључивање деце ради подстицања продуктивног, дивергентног и латералног мишљења, слободе изражавања знања, мисли, чињеница.

У раду ћемо приказати алгоритме неколико иновативних наставних метода и техника, погодних за приступ референтним текстовима из дечје књижевности на румунском језику у млађим разредима основне школе, а све у циљу побољшања и оптимизације наставе румунског језика и књижевности на млађем школском узрасту.

Иновативне наставне методе коришћене на часовима обраде књижевних дела за децу на румунском језику у млађим разредима основне школе

Тренутак у ком се друштво налази, брзи развој на свим пољима, чини да и у образовању долази до брзих трансформација које захтевају од учитеља да радикално промене начин на који приступају настави. Савремени приступ настави захтева, колико од ученика толико и од учитеља, креативно, независно, инвентивно размишљање (Никола 2003).

Један од принципа образовног процеса је „свесно и активно стицање” знања, што значи да се њихова асимилација мора обавити личним напорима ученика, тако што се доводе у ситуацију да размишљају, постављају себи питања како би дошли до правих решења.

Ученици дају емоционалну ноту читавој њиховој активности, па темељно усвајање знања у великој мери зависи од тога како се она приказују, која се наставна метода примењује и обучености наставника. Он треба да промовише активно учење и стимулише пун потенцијал својих ученика.

„Квинтет” је метода која се примењује у настави румунског језика и књижевности на млађем школском узрасту приликом обраде или утврђивања појмова из теорије књижевности. „Квинтет” је метода коју ученици преферирају и може се изводити у групи, пару или појединачно, као техника рефлексије која се састоји у састављању пет стихова према датим правилима (пет стихова → пет датих правила) како би се обрадио садржај теме (Дулама 2002). „То је техника која сажима и синтетизује знање, информације, осећања и веровања” (Бребен и др. 2002: 265).

Метода се састоји у изради кратког текста (песмице) од пет стихова, посредством којег се синтетизује садржај, претходно научени појам, на следећи начин:

- Први стих: тема/радња се одређује именицом;
- Други стих: два придева се користе за описивање теме;
- Трећи стих: пишу се три глагола који се односе на радње које врши субјекат;
- Четврти стих: бележе се четири речи које изражавају афективни однос према теми;
- Пети стих: сажима се у једној речи суштина теме.

Осим брзе синтезе знања о одређеној теми, метода је посебно привлачна ученицима млађег школског узраста, који радо откривају да није тако тешко „писати стихове”.

Предности методе су у томе што ученици раде у опуштеној атмосфери, подстиче се креативност и смисао за игру ученика, утврђују се поједини појмови из теорије књижевности.

Да би се припремила слична активност, на млађем школском узрасту, када ученици не поседују знање о врстама речи, учитељ може организовати одређене игре, као што су:

- „Речи које именују субјекат. Игра: Ко је то?, Шта је то?
- Речи које описују субјекат (карактеристике). Игра: Реци шта знаш о мени.
- Речи које изражавају радњу на чијем се завршетку додаје *-and* (додатак *-hi* у српском језику).
- Речи које изражавају осећања (душевне особине). Игра: Шта осећаш према...?
- Речи које приказују битне особине: Игра: Опиши ме једном речју.” (Исто: 266)

Примери одговарајуће примене методе „квинтета” на часовима румунског језика и књижевности приликом обраде књижевних ликова.

1. Пример примене у лекцији *Прија лисица* Отилије Казимир

Лисица,
Лукава, неваљала,
Њушећи, миришући, вребајући,
Омета тишину у ливади,
Лукавост.

2. Пример примене у лекцији *Зима*, по Василе Александрију

Зима,
Страшна, пролазна,
Просејавајући, снежећи, хладећи,
Шири ледену језу,
Хладна.

3. Пример примене у лекцији *Весници њролећа*, по Ђорђе Кошбуку

Пролеће,
Светло, миришљаво,
Ничући, озелењавајући, цветајући,

Враћа у живот,
Зеленило.

Иновативне методе примењене на часовима румунског језика и књижевности доприносе повећању интелектуалног потенцијала ученика, активно и ефикасно их укључују у чин учења. Дидактички поступак мора ставити ученика у први план, наглашавајући индивидуални и тимски рад, откривање стварног света, кроз посматрање, истраживање, експериментисање и аргументацију. Применом различитих иновативних метода и стратегија, наставник има за циљ да уклони монотонију, досаду и рутину, стварајући код деце интересовање за учење на креативан и ефикасан начин (Чергит 2006).

Усвајање правилног, јасног и богатог изражавања ученика млађег школског узраста претпоставља експлоатацију великих изражајних могућности румунског језика. Обрада садржаја из дечје књижевности на румунском језику у млађим разредима основне школе захтева приступ неким иновативним, активно-партиципативним стратегијама истраживања, карактеристичним за комуникативну активност. Склоност дијалогу, размени идеја између фактора учења доприноси развоју правилног изражавања, богаћењу и нијансирању речника ученика, постизању школског успеха. Бројне иновативне методе могу се успешно применити на часовима румунског језика и књижевности.

Тако се, након обраде текста *Кључ* Михаила Садовеануа, може прибећи методи „коцке”. Метода се користи када је потребно истражити радњу теме, ситуацију из неколико перспектива. На овај начин ученицима се нуди могућност да формирају вештине неопходне за сложен приступ неким наставно-образовним садржајима.

1. Ученицима се показује коцка на чијим су лицима написане речи: *ојиши, ујореди, ѿвежи, анализирај, ѿримени, докажи*.
2. Најављује се тема о којој ће се расправљати: *Креанџин Буквар*.
3. Формира се шест парова¹, сваки са задатком да се бави једним од захтева написаним на једној од страна коцке. Следи испитивање одабране теме из перспективе примљеног захтева, на следећи начин:
 - Опиши: Како се *Креанџин Буквар* приказао пред малим неуким школарцем?

¹ Метода „коцке” претпоставља поделу ученика на 6 група. Чињеница је да се настава на румунском језику у Војводини, Републици Србији, одвија у одељењима која ретко прелазе број од 10 ученика по одељењу, те није било могуће испоштовати овај захтев и формирати групе, већ парове ученика.

- Упореди: Које су разлике постојале у машти детета о *Креанїном Буквару*, пре и после разоткривања тајне читања?
 - Повежи: На шта помислиш када прочиташ израз „непробојна измаглица”?
 - Анализирај: Зашто дечак није разумео оно шта је прочитао?
 - Примени: Шта можете учинити да разумете писану поруку? Која су решења за разумевање усмено послате поруке?
 - Докажи: Зашто је прича *Медвед која је лисица њреварила* била кључ за читање?
4. Финална верзија дискутује се са целом групом.
 5. Коначна верзија рада може се написати на табли, тако да сви ученици могу анализирати и боље се упознати са свих шест захтева исписаних на површинама коцке.

Метода „коцке” одушевљава ученике и чини их активнијим и заинтересованијим за тему о којој се расправља. Сва деца су једнако подстакнута и њихова пажња током лекције је већа.

На следећем часу, намењеном наративном тексту *Кључ*, учитељ може методом „мозаика” саставити идејни план текста.

Одељење се дели на групе од по четири ученика, нумерисаних бројевима од 1 до 4. Ученици добијају задатак да у себи прочитају одломак који одговара примљеном броју, а затим да идентификују главну идеју, која ће бити написана. У овом случају примењује се облик индивидуалног рада. Затим се групишу ученици са бројем 1, ученици са бројем 2, итд. Сваки од ученика новонасталој групи чита идеју која одговара одломку који су прочитали. Чланови нове групе одлучују се за најбоље формулисану идеју која је суштина тог одломка. Она ће бити прочитана иницијалној групи. На овај начин ће сваки члан иницијалне групе сазнати основне идеје текста који се обрађује, односно доћи до идејног плана текста.

Извођење наставне активности по групама подразумева веће интересовање сваког ученика како би се допринело што бољој разради основних идеја текста, комуникацију унутар новоформиране групе, интелектуалне капацитете и сарадњу са осталим члановима групе.

Наставне стратегије које се користе на часовима обраде књижевних дела за децу на румунском језику у млађим разредима основне школе су разноврсне и подуђују интересовање ученика за знањем, за слободним, јасним и тачним изражавањем (Жујка, Негру 2018). Са успехом се могу употребити у настави следеће интерактивне методе: метода „грозда”, браинсторминг, Венов дијаграм, мапа ликова, итд. Оне доприносе активизацији свих ученика, развоју интересовања за учење, стварању вештина

комуникације и односа са онима око себе, као и продубљивању континуитета учења (Мандру 2005).

Слика 1. Примена методе „грозда“² у анализи песмице *Зима Барбу Штефанеску Делавранче*

Метода „грозда“ се може применити појединачно или у групи. Тема се најављује и пише у кругу на средини „грозда“, затим се успостављају „идеје-сателити“ (идеје које треба анализирати). За сваку „идеју-сателит“ ученици наводе елементе који се односе на пратећи текст. Ова метода захтева пажљиву и темељну анализу текста.

Креирана од стране Алекса Озборна, браинсторминг („олуја мозгова“) је метода подстицања активног учешћа чланова групе у формулисању и одабиру нових и одрживих идеја за проналажење решења за поједине ситуације. Ова метода стимулише машту ученика, узрокује и одабир нових идеја. Њена употреба омогућава укључивање и повученијих ученика и ствара атмосферу погодну за несметану комуникацију.

Пример: *Сећања на дејинство*, Јон Креанга (*На њрешњама* - одломак), 4. разред.

Формирали смо 2 групе од по 5 ученика. Сматрали смо да при формирању група треба да постоји равнотежа у смислу интелектуалних могућности и комуникацијских способности сваког ученика.

Објавили смо радни задатак.

„Шта мислите како би Нику могао да изађе из ситуације у којој се нашао?“

² Модел методе „грозда“ преузет са <https://www.scribd.com> 4. 10. 2021.

Сваки ученик је, на учитељев захтев, брзо формулисао идеје за решавање проблемске ситуације, без икаквих запажања, без цензуре на било који начин.

Ученицима је на почетку речено да ће све идеје бити прихваћене: оригиналне, необичне, повезане са другим идејама које су објављене, допуњене или трансформисане.

Док ученици износе своје идеје, оне се снимају на аудио-траци.

Предложена је једнодневна пауза ради „слегања” и систематизације идеја.

На следећем часу румунског језика наставили смо активност по групама са ученицима у истом саставу.

Након тога је уследила анализа, евалуација и одабир одрживих и оригиналних идеја за решавање проблемске ситуације у којој се књижевни лик налази.

Након одабира идеја, ученици су представили своје идеје кроз игру улога.

У наставку ћемо представити одабране идеје.

Група бр. 1.

1. „Нику зове упомоћ, а мајка га чује и долази на место догађаја.”
2. „Нику остаје на трешњи до сумрака и спушта се по мраку.”
3. „Тетка Мариора пење се на трешњу за дечаком, а он се спушта на други део стабљике и бежи.”

Група бр. 2.

1. „Нику лаже тетка Мариору да се попео на дрво због страха од пса. Она му верује и опрашта му.”
2. „Тетка Мариори се слошило од нервозе и сунчеве топлоте, пада у несвест и Нику трчи код комшија по помоћ.”
3. „Нику моли тетку да му опрости, а она га послуша.”

Током обраде текста помоћу ове методе, приметна је била добра сарадња међу ученицима, исказивање жеље за слободним изражавањем, активно учешће и укључивање ученика у све креиране комуникацијске ситуације. Употреба ове методе у обради књижевних текстова на млађем школском узрасту доприноси подстицању креативности унутар одељења, стварањем опуштајуће атмосфере, која уклања постојећу инхибицију, обично из страха од грешке или погрешног тумачења текста.

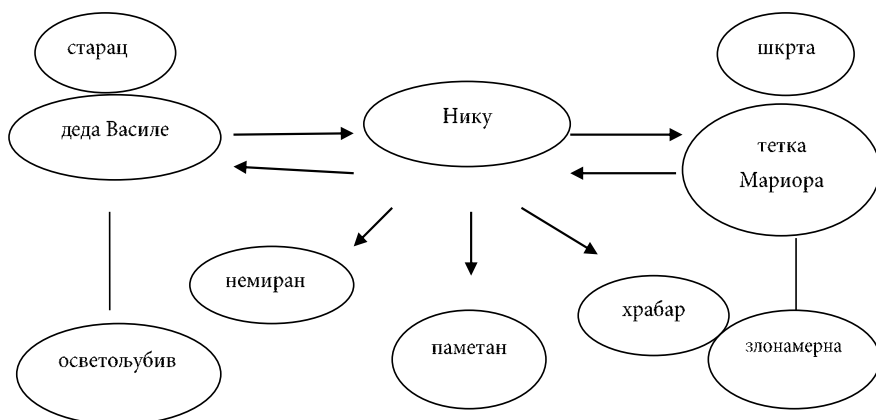
Венов дијаграм је графичка метода која се реализује помоћу две делимично преклапајуће елипсе и погодна је за анализу књижевних ликова. У заједничком делу су приказане сличности међу ликовима, а у остатку кругова истакнуте су разлике. Ову методу користили смо у 4. разреду, након обраде текста Јона Креанге *Сећања из детињства*.

Слика 2. Анализа ликова из збирке за децу *Сећања из детињства* Јона Креанге помоћу Веновог дијаграма

Мапа ликова односи се на анализу особина и односа међу ликовима. Име главног јунака бележи се у средини странице, а са стране имена ликова са којима ступа у везу. Ликови су уједињени стрелицама, на њима се исписују заједничке и различите особине ликова, цитати. Може се радити фронтално или у групама.

Пример: Прича (обрађује се у 3. разреду) из збирке *Сећања из детињства* Јона Креанге.

Слика 3. Мапа ликова из приче за децу *На ширешњама* Јона Креанѓе

У кругу на средини странице написано је име главног лика, а у „круговима-сателитима” речи које га карактеришу или ликови са којима се повезује. Поред кругова могу се написати радње или понашања која идентификују дотичне ликове.

Иновативне методе, правилно и ефикасно коришћене, оспособљавају ученике млађег школског узраста за решавање практичних задатака, појединачно или у групама, кроз које се акумулирају нове информације, формирају ставови и понашања, развија правилно, логично изражавање и њихово интересовање за комуникацију.

Закључак

Живећи у свету који се мења и образовање је подложно сталним променама. У садашњем тренутку, када школа мора да испуни захтеве савременог друштва, потребан је развој новог образовног приступа на нивоу млађег школског узраста. Реч је о образовном маниру који одређује организацију и искуствени доживљај учења узимајући у обзир захтеве, перспективе и потребу да се произведу жељене промене у понашању данашњег ученика. То је приступ који представља суптилну комбинацију савремених идеја алтернативне педагогије и идеја традиционалне педагогије (Думитрашку 2008).

У савременој наставној теорији и пракси питање интерактивног образовања има нове, сложене интердисциплинарне приступе, поткрепљене аргументима који подстичу активно и рефлексивно учешће ученика у учењу и евалуацији. Свака метода има одређене предности и недостатке, када

се узму у обзир временски оквир за њено одвијање и постизање циљева: активизација субјеката образовања, њихово укључивање и пуно учешће у процесу сопственог формирања, као и обезбеђивање добре интеракције, размене идеја, сучељавања мишљења. У целом овом процесу, како би био квалитетан, учитељ, који има моћ одлучивања, одговоран је за избор и ефикасну примену наставних стратегија које ће довести до бољег разумевања књижевних садржаја за децу млађег школског узраста, стицања способности доношења судова о естетским вредностима књижевних дела са којима долазе у додир, обогаћивања речника ученика, правилнијег усменог и писменог изражавања, а све у циљу оптимизације и побољшања наставног процеса.

Литература

Блидеану, Шердеан (1981): Eugen Blindeanu, Ioan Șerdean, *Orientări noi în metodologia studierii limbii române la ciclul primar*, București: Editura Didactică și Pedagogică.

Бребен, Гонџеа, Рују, Фулга (2002): Silvia Breben, Elena Gongea, Georgeta Ruiu, Mihaela Fulga, *Metode interactive de grup*, Craiova: Editura Arves.

Дулама (2002): Maria Eliza Dulamă, *Modele, strategii și tehnici didactice activizante*, Cluj Napoca: Editura Clusium.

Думитрашку (2008): Coca Dumitrașcu, *Alternative educaționale*, Bacău: Editura Read Cart.

Жујка, Негру (2018): Brândușa Juică, Marinel Negru, *Pedagogia textului literar pentru învățământul primar*, Vrșac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače.

Мандру (2005): Elena Mîndru, *Strategii didactice interactive*, București: Editura Didactica Publishing House.

Никола (2003): Ioan Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, București: Editura Aramis.

Новковић Цветковић (2017): Биљана Новковић Цветковић, Иновативни модели рада у настави у функцији унапређивања наставног процеса, *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, књига VIII/1, 177-189.

Пакурари (2003): Otilia Păcurari (coord.), *Strategii didactice inovative*, București: Editura Sigma.

Чергит (2006): Ioan Cerghit, *Metode de învățământ*, Iași: Editura Polirom.

Marinel A. Negru

Brândușa T. Juică

University of Belgrade

Teacher Education Faculty

Department of Romanian Language and Foreign Languages

Virginia A. Popović

University of Novi Sad

Faculty of Philosophy

Department of Romanian Studies

INNOVATIVE METHODOLOGICAL APPROACHES TO CHILDREN'S LITERATURE IN ROMANIAN LANGUAGE IN LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL

Summary: Contemporary pedagogy strives to find educational solutions designed to avoid the conflict between teaching strategies used in education and the mentality of contemporary society, which requires new dimensions of children's intellectual and moral abilities. Literature plays an important role in shaping children's personality, causing them to manifest their consciousness and to acquire certain beneficial behaviors. Models presented in literary works ensure the acquisition of some concepts, which provide children with the opportunity to discover their own personality. Differentiating positive aspects from the negative ones, discovering the role they can play in children's development, can be obtained only by teacher's use of specific strategies and methods favorable for the development of critical thinking and formation of creative personality. The aim of this paper is to identify innovative teaching methods and procedures, suitable for analyzing children's literary texts in Romanian language in the lower grades of primary school, in order to improve and optimize the teaching process.

Keywords: innovative teaching methods, children's literature, Romanian language, development of critical thinking.